

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാസമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ചതുരധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

|| ചതുരധികശതതമഃ സർഗഃ ||

വസിഷ്ഠന സഹാഗച്ഛന്ത്യാഃ കൗസൽയായാ മന്ദാകിനീതദേ
സുമിത്രാദീനാം സമക്ഷേ ദുഃഖപൂർണോദ്ഗാരഃ, സീതാരാമ
ലക്ഷ്മണകർത്യകാ മാത്യുണാം ചരണവന്ദനാ വസിഷ്ഠം പ്രണമ്യ
ശ്രീരാമാദീനാം സർവൈഃ സഹോപവേശനം

വസിഷ്ഠഃ പുരതഃ കൃത്വാ
ദാരാൻ ദശരഥസ്യ ച |
അഭിചക്രാമ തം ദേശം
രാമദർശനതർഷിതഃ || 2.104.1 ||

രാജപത്യശ്ച ഗച്ഛന്ത്യാ
മന്ദം മന്ദാകിനീം പ്രതി |
ദദ്യൂസ്സൂത്ര തത് തീർഥം
രാമലക്ഷ്മണസേവിതം || 2.104.2 ||

കൗസൽയാ ബാഷ്പപൂർണേന
മുഖേന പരിശുഷ്യതാ |
സുമിത്രാമബ്രവീദ് ദീനാം
യാശ്ചാന്യാ രാജയോഷിതഃ || 2.104.3 ||

ഇദം തേഷാമനാമാനാം
ക്ലിഷ്ടമക്ലിഷ്ടകർമണാം |

വനേ പ്രാക്കലനം തീർഥം
യേ തേ നിർവിഷയികൃതാഃ || 2.104.4 ||

ഇതഃ സുമിത്രേ പുത്രസ്തേ
സദാ ജലമതന്ദ്രിതഃ |
സ്വയം ഹരതി സൗമിത്രി -
ർമമ പുത്രസ്യ കാരണാത് || 2.104.5 ||

ജഘ്വന്യമപി തേ പുത്രഃ
കൃതവാൻ ന തു ഗർഹിതഃ |
ഭ്രാതൂർയദർഥരഹിതം
സർവം തദ് ഗർഹിതം ഗുണൈഃ || 2.104.6 ||

അദ്വായമപി തേ പുത്രഃ
ക്ലേശാനാമതഥോചിതഃ |
നീചാനർഥസമാചാരം
സജ്ജം കർമ പ്രമുഞ്ചതു || 2.104.7 ||

ദക്ഷിണാഗ്രേഷു ദർഭേഷു
സാ ദദർശ മഹീതലേ |
പിതൂരിംഗുദിപിൺയാകം
ന്യസ്തുമായതലോചനാ || 2.104.8 ||

തം ഭൂമൗ പിതൂരാർതേന
ന്യസ്തം രാമേണ വീക്ഷ്യ സാ |
ഉവാച ദേവീ കൗസൽയാ
സർവാ ദശരഥസ്ത്രിയഃ || 2.104.9 ||

ഇദമിക്ഷ്യാകുനാമസ്യ
രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ |

രാഘവേണ പിതൂർഭത്തം
പശ്യതൈതദ് യമാവിധി || 2.104.10 ||

തസ്യ ദേവസമാനസ്യ
പാർഥിവസ്യ മഹാത്മനഃ |
നൈതദൗപയികം മന്യേ
ഭുക്തദോഗസ്യ ഭോജനം || 2.104.11 ||

ചതുരന്താം മഹീം ഭുക്ത്യാ
മഹേന്ദ്രസദ്യശോ ഭുവി |
കഥമിംഗുദിപിൺയാകം
സ ഭുക്തേ വസുധാധിപഃ || 2.104.12 ||

അതോ ദുഃഖതരം ലോകേ
ന കിഞ്ചിത് പ്രതിഭാതി മേ |
യത്ര രാമഃ പിതൂർഭദ്യാ -
ദിംഗുദികേഷാദ്യുദ്ധിമാൻ || 2.104.13 ||

രാമേണേംഗുദിപിൺയാകം
പിതൂർഭത്തം സമീക്ഷ്യ മേ |
കഥം ദുഃഖേന ഹൃദയം
ന സ്തോടതി സഹസ്രധാ || 2.104.14 ||

ശ്രുതിസ്തു ഖൽവിയം സത്യാ
ലൗകികീ പ്രതിഭാതി മേ |
യദന്നഃ പുരുഷോ ഭവതി
തദന്നാസ്തസ്യ ദേവതാഃ || 2.104.15 ||

ഏവമാർതാം സപത്യസ്താ
ജമുരാശ്യാസ്യ താം തദാ |

ദദ്യശുശ്യാശ്രമേ രാമം
സ്വർഗച്യുതമിവാമരം || 2.104.16 ||

തം ഭോഗൈഃ സമ്പരിത്യക്തം
രാമം സമ്പ്രേക്ഷ്യ മാതരഃ |
ആർതാ മുമുചുരശ്രൂണി
സന്ധരം ശോകകർശിതാഃ || 2.104.17 ||

താസാം രാമഃ സമുത്ഥായ
ജഗ്രാഹ ചരണാംബുജാൻ |
മാത്യുണാം മനുജവ്യാഘ്രഃ
സർവാസാം സത്യസംഗരഃ || 2.104.18 ||

താഃ പാണിഭിഃ സുഖസ്തർശൈ -
ർമൃദ്യംഗുലിതലൈഃ ശുഭൈഃ |
പ്രമമാർജു രജുഃ പൃഷ്ഠാദ്
രാമസ്യായതലോചനാഃ || 2.104.19 ||

സൗമിത്രിരപി താഃ സർവാ
മാത്യുഃ സമ്പ്രേക്ഷ്യ ദുഃഖിതഃ |
അഭ്യവാദയദാസക്തം
ശന്നൈ രാമാദനന്തരം || 2.104.20 ||

യഥാ രാമേ തഥാ തന്മിൻ
സർവാ വവൃതിരേ സ്ത്രിയഃ |
വൃത്തിം ദശരഥാജ്ജാതേ
ലക്ഷ്മണേ ശുഭലക്ഷണേ || 2.104.21 ||

സീതാപി ചരണാംസ്താസാ -
മുപസംഗൃഹ്യ ദുഃഖിതാ |

ശ്വശ്രൂണാമശ്രൂപൂർണാക്ഷീ
സംബഭുവാഗ്രതഃ സ്ഥിതാ || 2.104.22 ||

താം പരിഷ്വജ്യ ദുഃഖാർതാ
മാതാ ദുഹിതരം യഥാ |
വനവാസകൃതാം ദീനാം
കൗസൽയാ വാക്യമബ്രതീത് || 2.104.23 ||

വൈദേഹരാജൻയസുതാ
സ്തൂഷാ ദശരഥസ്യ ച |
രാമപത്നീ കഥം ദുഃഖം
സമ്പ്രാപ്താ വിജനേ വനേ || 2.104.24 ||

പദ്മമാതപസന്തപ്തം
പരിക്ലിഷ്ടമിവോത്പലം |
കാഞ്ചനം രജസാ ധ്വസ്തം
ക്ലിഷ്ടം ചന്ദ്രമിവാംബുദൈഃ || 2.104.25 ||

മുഖം തേ പ്രേക്ഷ്യ മാം ശോകോ
ദഹത്യഗ്നിരിവാശ്രയം |
ഭൃശം മനസി വൈദേഹി
വ്യസനാരണിസംഭവഃ || 2.104.26 ||

ബ്രൂവന്ത്യാമേവമാർതായാം
ജനന്യാം ദരതാഗ്രജഃ |
പാദാവാസാദ്യ ജഗ്രാഹ
വസിഷ്ടസ്യ ച രഘവഃ || 2.104.27 ||

പുരോഹിതസ്യാഗ്നിസമസ്യ തസ്യ വൈ
ബൃഹസ്പതേരിന്ദ്ര ഇവാമരാധിപഃ |

പ്രഗൃഹ്യ പാദൗ സുസമൃദ്ധതേജസഃ
സഹൈവ തേനോപവിവേശ രാഘവഃ || 2.104.28 ||

തതോ ജഘ്രന്യം സഹിതൈഃ സ്വമന്ത്രിഭിഃ
പുരപ്രധാനൈശ്ച തമൈവ സൈനികൈഃ |
ജനേന ധർമ്മജ്ഞതമേന ധർമ്മവാ -
നുപോപവിഷ്ടോ ഭരതസ്തദാഗ്രജം || 2.104.29 ||

ഉപോപവിഷ്ടസ്തു തദാതിവീര്യവാം -
സ്തപസിവേഷേണ സമീക്ഷ്യ രാഘവം |
ശ്രിയാ ജ്വലന്തം ഭരതഃ കൃതാഞ്ജലി -
ര്യമാ മഹേന്ദ്രഃ പ്രയതഃ പ്രജാപതിം || 2.104.30 ||

കിമേഷ വാക്യം ഭരതോദ്യദ്ര രാഘവം
പ്രണമ്യ സത്കൃത്യ ച സാധു വക്ഷ്യതി |
ഇതീവ തസ്യാർയജനസ്യ തത്ത്വതോ
ബഭൂവ കൗതൂഹലമുത്തമം തദാ || 2.104.31 ||

സ രാഘവഃ സത്യധൃതിശ്ച ലക്ഷ്മണോ
മഹാനുഭാവോ ഭരതശ്ച ധാർമികഃ |
വൃതാഃ സുഹൃദ്ഭിശ്ച വിരേജിര്യേധരേ
യമാ സദസ്യഃ സഹിതാസ്ത്രയോഗ്യയഃ || 2.104.32 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
അയോധ്യാകാണ്ഡേ ചതുരധികശതതമഃ സർഗഃ ||